

Nr 398.

Av fru Löfqvist m. fl., angående vissa spörsmål rörande kioskhandeln.

Kioskhandeln, rätten för dess bedrivande, tid för öppethållande, vilka varor som skola få saluföras, är städse föremål för en omständlig procedur med skrivelser och yttranden från statliga och kommunala myndigheter, organisationer och enskilda. Denna handel har givetvis en stor uppgift att fylla för betjäning av allmänheten, särskilt resande sådan, och vid tider då butiker som annars tillhandahålla s. k. kioskvaror äro stängda. I kioskrörelsens natur och uppkomst ligger att det är ett småfolkets särskilda verksamhetsområde, där oftast sociala och billighetsskäl talat för tillkomsten av detta slags egen företagarkerksamhet. Ifrågavarande företagarkerform kräver ringa kapital för starten och inga speciella handelsförkunskaper, vilket allt är av betydelse för den befolkningskategori, varom här är fråga. Genom startande eller övertagande av en kioskrörelse kunna många partiellt arbetsföra eller med dem jämställda försörja sig. För flertalet partiellt arbetsföra kännes det givetvis deprimerande att endast vara hänvisad till samhällets hjälpkerksamhet för sin utkomst. Samhällshjälpen kan emellertid aldrig komma att bereda den partiellt arbetsföre annat än ett mycket knappt levebröd. Det måste därför ur samhällets synpunkt vara angeläget att de partiellt arbetsföra beredas större möjligheter till självförsörjning. De sociala synpunkterna vad angår kioskrörelsen väga så tungt, att dennas utveckling bör vara av visst allmänt intresse och därest omständigheterna så påkalla föranleda reglerande åtgärder från det allmännas sida. Möjligheterna till egen kioskrörelse vad angår verkligt lönande kiosker undergå emellertid en kontinuerlig minskning till nackdel för dem, som särskilt böra ifrågakomma för denna form av förvärvskerksamhet. Denna minskning började, då det från företagshåll upptäcktes, att om flera ur försäljnings-synpunkt lämpligt belägna kiosker innehavas av en ägare och drivas under enhetlig regi, föreligger en handelsform, som ej blott är lönande för investering av ett större kapital utan ock i stort sett oberörd av konjunkturernas växlingar. Störst bland företagare å området är Aktiebolaget Svenska pressbyrån, som i sin tjänst vid årsskiftet 1951/52 hade 3 751 personer och för år 1951 hade en omsättning av kioskvaror om 252 miljoner kronor. Pressbyrån började sin verksamhet vad angår kioskhandeln å järnvägsstationer. Visserligen lærer Pressbyrån i en del fall i sin kiosktjänst anställa invaliderade personer eller personer med nedsatt arbetsförmåga, men det är vad angår inkomst och arbetsanställningens varaktighet stor

skillnad mellan att vara löntagare och egen företagare. En löntagares arbetsanställning, särskilt när arbetsförmågan är nedsatt, är förerad med ovisshetsmoment vad angår anställningens varaktighet. En dylik löntagare löper en kontinuerlig risk att bli entledigad och ställd utan existens.

Pressbyråns expansion är emellertid ej begränsad till dess ursprungliga verksamhetsområde — järnvägsstationerna — utan den sträcker sig jämväl till båt-, spårvägs- och busshållplatser. Ifrågavarande bolags förvärv av enskilda personers kiosker var på tal vid behandlingen i riksdagen år 1945 av då föreliggande förslag till butikstängningslag, och en ansedd ledamot av riksdagens dåvarande första kammare höll då ett anförande i ämnet av innehåll i hithörande avseenden: »Bolaget strävade efter att lägga under sig varje i ekonomiskt hänseende verkligt lönande kiosk- eller tidningsförsäljningsställe. Bolaget hade ett synnerligen gott handlag med kommunerna. Bolaget byggde vänthallar vid spårvägarna och lämnade kommunerna andel i kioskernas försäljningsvinst. De kommunala myndigheterna, som skulle yttra sig om trafikioskerna, tillstyrkte alltid upprättande av sådana, och de stackars kioskägarna, vilka av sociala eller andra skäl borde ha möjlighet att skaffa sig sitt levebröd på detta område, finge de i ekonomiskt hänseende allra magraste kioskerna om de över huvud finge någonting alls.»

Sedan citerade anförande hölls i riksdagen, har Pressbyråns expansion vad angår kioskhandeln fortgått, och antalet hos bolaget anställda har stigit med cirka 60 %. Bolagets inflytande vad angår kioskhandeln varierar i olika delar av landet. I de delar, där samhällsbildningen är större, är bolaget mera företrätt. Den högst betydande inkomst, bolaget måste ha av sin kioskrorelse, som vad angår andra varor än tidningar och tidskrifter är något som faller utanför bolagets ursprungliga verksamhetsområde, torde ej blott bekosta utövändet av det med bolaget avsedda ändamålet utan ock till viss del på ett eller annat sätt komma dess delägare till godo. Under sådana förhållanden är denna expansion ej betingad av några ekonomiskt tvingande orsaker. Ekonomiska skäl utgöra följaktligen intet hinder för en begränsning av expansionen till den del, den kan anses vara försvarbar ur allmänt sociala skäl eller med hänsyn till småfolkets anspråk på verksamhetsobjekt såsom egna företagare.

De partiellt arbetsföras intressen vad angår startandet av egen kioskrorelse har uppmärksamrats och understrukits i sakkunnigbetänkandet med förslag till gällande butikstängningslag, av myndigheterna i över detsamma avgivna utlåtanden samt av departementschefen i hans anförande i propositionen med förslag till berörda lag.

Det kan ej vara i samhällets intresse att på bekostnad av småföretagarna ett stort företag växer ut med en myckenhet anställda utan egentliga befordringsmöjligheter och därjämte utan egentliga möjligheter att i den bransch, där de äro kunniga, grunda egen företagarkerksamhet. Pressbyråns andel i antalet kiosker här i landet torde kunna anses utgöra cirka 20 %, vilket tal hänför sig till 1 000 kiosker, men då dessa kiosker i stort sett utmärkas av

¹ Se i citerade hänseende första kammarens protokoll vid 1945 års riksdag F. K. 25:19 d.

stor ekonomisk bärighet blir dess procentuella andel av den samlade kioskrörelsen vida högre om man beräknar att de tillhöra de verkligt lönande kioskerna. Det torde likaså böra övervägas, huruvida inte bolagsformen för företagaverksamhet på kioskområdet bör begränsas ävensom huruvida begränsning i så fall torde avse vissa kioskkategorier. I detta sammanhang bör ock nämnas, att enär kioskrörelsen är en rörelse särskilt lämpad för småfolk, s. k. grosshandel med kiosker bör uppmärksammas av vederbörande myndigheter. Med dylik handel förstås här att en person samtidigt är ägare av en eller flera kiosker, som ej drivas i bolagsform. Samlande av flera kioskrörelser på en hand hos en enskild person, som ej i bolagsform driver sin rörelse, bör, då möjligheterna för mindre arbetsföra att finna sin utkomst äro så små som de nu äro och fortfarande torde komma att vara, ej få taga alltför stor omfattning. I kioskrörelsens natur får man anse ligga att innehavaren av tillståndet till rörelsen själv deltagar i densamma. Undantag härifrån föranledes självfallet av sjukdom eller ålderdom. Vid såväl idkande av som överlåtelse utav pågående kioskrörelse till annan bör det kommunala inflytandet till följd av sociala skäl ha större möjlighet att göra sig gällande.

Den överarbetning av butiksstängningslagens bestämmelser, som förestående ifrågasätter, kan ej sägas vara ett ingrepp i egentlig mening vad angår näringsfriheten eller den fria handeln utan allenast att begränsa en utveckling som ur sociala hänsyn ej kan anses önskvärd. Givetvis måste hänsynstagande även ske till en god distribution och service samt allmänhetens konsumtionsintresse och de anställdas levnadsstandard.

Vid en översyn av butiksstängningslagens bestämmelser om kioskhandeln torde jämväl böra övervägas om ej i lagtexten bör införas vägledande stadgande att om två eller flera personer äro sökande till en kioskrättighet och alla äro kompetenta för densamma men en av dem har nedsatt arbetsförmåga på grund av invaliditet eller sjukdom, företräde bör givas för personen med nedsatt arbetsförmåga.

Enligt erhållna uppgifter förberedas vissa lagstiftningsåtgärder på näringsfrihetens område. I den mån vad som här berörts faller inom ramen för nämnda lagstiftningsåtgärder, vore det önskvärt, att de synpunkter, som framförts i denna motion, jämväl måtte vinna beaktande.

I anledning av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att vid översyn av butiksstängningslagen eller övervägande av andra lagstiftningsåtgärder på näringslivets område hänsynstagande måtte ske till innehållet i denna motion och framläggande för riksdagen av de förslag, som härav kunna föranledas.

Stockholm den 27 januari 1953.

Thyra Löfkvist.

Eric Karlsson.

Lisa Johansson.